

# Vladimir Strugar, prvi pedagog član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti izabrala je 10. svibnja 2018. deset novih redovitih članova (akademika), osam dopisnih članova i 11 članova suradnika, među kojima je i Vladimir Strugar u Razredu za društvene znanosti.<sup>1</sup>

Izborom Vladimira Strugara za člana suradnika broj članova Akademije s područja Bjelovarsko-bilogorske županije povećao se na 16 članova (sedam redovitih, pet dopisnih, tri člana suradnika i jedan počasn član).<sup>2</sup>

Znanstveno djelovanje Vladimira Strugara jest pedagogija, znanost o odgoju i obrazovanju, i s tog je motrišta on prvi pedagog član Akademije. Međutim, redoviti član Akademije postao je 1930. godine Stjepan Matičević (1880.–1940.), koji je završio studij filozofije i klasične filologije, no doktorirao je disertacijom iz logike te bio redoviti profesor filozofije i pedagogije.<sup>3</sup>

Svečano proglašenje novih članova Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti bilo je 14. lipnja 2018. u palači HAZU u Zagrebu.

U ovom ćemo kraćem prikazu spomenuti neke podatke iz životopisa Vladimira Strugara (stjecanje naobrazbe, znanstveno usavršavanje i napredovanje, kretanje u službi, važnija djela) i analizirati dosadašnje znanstvene rezultate i prinose pedagoškoj znanosti.

Vladimir Strugar rođen je 19. studenoga 1946. u Bjelovaru, gdje je završio srednju ekonomsku školu; Pedagošku akademiju završio je u Pakracu (1969.) stekavši zvanje nastavnika hrvatskoga jezika i književnosti. Završio je četverogodišnji izvanredni studij jednopredmetne pedagogije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1979.) te stekao stručni naziv – profesor pedagogije.

<sup>1</sup> Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti tako sada ima 147 redovitih članova, 130 dopisnih članova i 87 članova suradnika.

<sup>2</sup> Redoviti članovi: Vojin Bakić, Tomo Bosanac, Goran Tribuson, Edo Murtić, Anton Švajger, Vladimir Marković, Vilko Niče; dopisni: Branko Souček, Zvonimir Janko, Karlo Dragutin Rakoš, Vlado Antolić i Ivan Dončević; članovi suradnici: Boris Petz, Vladimir Volenec, Vladimir Strugar; počasn član Ivan vitez Trnski.

<sup>3</sup> Pavao Vuk-Pavlović (1894.–1976.), filozof i pedagog, značajno je pridonio spoznajnoj teoriji, estetici, etici i pedagogiji, posebice filozofiji odgoja i kulture. Spominje se da je Vuk-Pavlović imenovan dopisnim članom HAZU 1928., što se, primjerice, ne navodi u spomen-knjizi u povodu 150. godišnjice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (2011.). Potrebno je stoga utvrditi relevantne činjenice.

Magistarski je rad obranio na Pedagoškom fakultetu Sveučilišta u Rijeci 1988., a 1991. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci stječe znanstveni stupanj doktora društvenih znanosti iz područja pedagogije s temom *Opće i pedagoške osobine nastavnika kao determinante efikasnosti obrazovanja*.

### Izbor u znanstvena i nastavna zvanja:

- znanstvenoistraživačko zvanje znanstveni asistent za znanstveno područje pedagogija (1989.);
- znanstvenoistraživačko zvanje znanstveni suradnik za područje društvenih znanosti, u znanstvenom području pedagogija (1992.);
- naslovno znanstveno-nastavno zvanje docent za znanstveno područje društvenih znanosti, polje odgojnih znanosti, za predmete Pedagogija i Didaktika (2000.);
- viši znanstveni suradnik (2007.);
- znanstveno zvanje izvanredni profesor za područje društvene znanosti, polje odgojne znanosti, grana Sistematska pedagogija na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (2007.);
- znanstveno zvanje znanstveni savjetnik u znanstvenom području društvenih znanosti, polje pedagogija (2014.).

### Kretanje u službi:

- Osnovna škola Šandor Kiralji u Bedeniku (1969.–1978.), učitelj hrvatskoga jezika, tajnik i računovođa te ravnatelj škole;
- Dječji vrtić u Bjelovaru (1978.–1979.), tajnik;
- III. osnovna škola u Bjelovaru (1979.–1984.), ravnatelj;
- Zavod za unapređivanje školstva Republike Hrvatske, Radna jedinica za područje Zajednice općina Bjelovar (1984.–1994.), prosvjetni savjetnik za razrednu nastavu i opći razvoj;
- Bjelovarsko-bilogorska županija (1993.–2000.), pročelnik Ureda za prosvjetu, kulturu, informiranje, šport i tehničku kulturu Bjelovarsko-bilogorske županije;
- Vlada Republike Hrvatske (2000.–2003.), ministar prosvjete i sporta u Vladi Republike Hrvatske.
- Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Bjelovaru (od 2005.), upravitelj Zavoda.
- Vladimir Strugar radio je u preddiplomskoj, diplomskoj i poslijediplomskoj nastavi kao stručni suradnik, gostujući nastavnik i vanjski suradnik – nastavnik.

Bio je vanjski suradnik Filozofskog fakulteta, Učiteljskog fakulteta u Zagrebu i njegova Odsjeka u Čakovcu te je vodio nekoliko kolegija: Didaktika, Sistematska pedagogija, Školska pedagogija, Teorija nastave i obrazovanja, Nastavni kurikulum te Obrazovne i razvojne strategije.

Bibliografija V. Strugara obuhvaća oko 470 radova, od čega je 13 samostalnih knjiga, suautor je u 20 i urednik 39 knjiga, te oko dvije stotine članaka u zbornicima i pedagoškim časopisima.<sup>4</sup>

Sudjelovao je u znanstvenoistraživačkim projektima: *Komparativna analiza hrvatskog i europskog/svjetskog školstva* (1991.–1995.), *Kontinuitet školskog uspjeha učenika darovitih u specifično školskim sposobnostima* (1995./96.–2000./01.), *Primjena projektnog učeničkog zadatka kao mjerila za izbor kandidata za upis u srednju školu* (2004.–2006.) u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Aktivno je sudjelovao na pedesetak međunarodnih i domaćih znanstvenih i stručnih skupova.

Nagrade i priznanja: za osobite zasluge u prosvjeti Red Danice hrvatske s likom Antuna Radića, Red hrvatskog trolista predsjednika Republike Hrvatske, Plaketa Tihomir Trnski, Zlatna plaketa Grb Grada Bjelovara, Nagrada Ivan Filipović za životno djelo u području znanstvenog rada. Počasni je građanin Grada Krapine, Grada Pregrade, Općine Donji Kraljevec i Grada Bjelovara.

Važnija djela: *Nadareni učenici u procesu obrazovanja* (1988.), *Biti učitelj* (1993.), *Bibliografija bjelovarskog školstva 1876.–1993.* (1994.), *Bjelovarsko-bilogorska županija* (1996.), *Teorijski, metodološki i društveni aspekti pojave darovitosti: bibliografija* (1997.), *Promjene odgojno-obrazovnog sustava: izabrana bibliografija* (2006.), *Zatvorena vrata budućnosti: rano napuštanje srednjoškolskog obrazovanja* (2011.), *Znanje, obrazovni standardi, kurikulum: Teorijsko-kritički pristup obrazovnoj politici u Hrvatskoj* (2012.), *Pedagoški rad / Napredak: Bibliografija 1976.–2010.: Temelj znanstvenoistraživačkom radu i prinos proučavanju povijesti pedagoške periodike u Hrvatskoj* (2014.), *Učitelj između stvarnosti i nade* (2014.), *Tebi, učitelju* (2016.), *Odgovornost do profesionalne zrelosti* (2016.), *Napredak 1910.–1945.: Bibliografija* (2019.).

Dosadašnje znanstvene rezultate i prinose pedagoškoj znanosti Vladimira Strugara mogli bismo svrstati u nekoliko skupina. Teorijska i empirijska proučavanja usmjerio je na sljedeće: na osobine darovitih učenika osnovne i srednje škole, na učiteljeve kompetencije i kvalitetu poučavanja, na uzroke učenikova neuspjeha i ranog napuštanja srednje škole, na poticanje profesionalnog razvoja učenika, na kurikulum i kurikulne promjene, na povijest školstva i pedagogije, školsku pedagogiju, reformu školstva i konstituiranje reformologije.

<sup>4</sup> Potpunije informacije o životu i djelu čitatelj može pročitati u: Ilija Pejić; Mladen Medar (priređili) (2017.): *Vladimir Strugar – učitelj, pedagog i znanstvenik (u povodu 70. godišnjice života)*. Zagreb: Školske novine.

Prinos proučavanju darovitih učenika osnovne i srednje škole pokazao je rezultatima istraživanja koji pokazuju da daroviti učenici razredne nastave mogu, u određenim individualiziranim uvjetima, napredovati brže u odnosu na ostale učenike u razrednom odjelu. Rezultat je knjiga *Nadareni učenici u procesu obrazovanja*. Istraživao je uzroke neadekvatnih rezultata darovitih učenika i utvrdio da su, između ostalih, oni i sljedeći: smanjeni broj tjednog fonda sati redovne nastave matematike u osnovnoj školi te organizacija nastavnog procesa, posebice nedovoljna individualizacija nastave, neprimjerene nastavne metode i strategije kojima se dovoljno ne potiču misaone aktivnosti učenika osnovne škole.

Ostvario je longitudinalno istraživanje čiji je cilj bio pratiti kontinuitet općega školskog uspjeha darovitih učenika i uspjeha u osam nastavnih predmeta u srednjim školama. Objavio je bibliografiju o darovitosti.

Četiri knjige (*Biti učitelj; Učitelj za treće tisućljeće; Tebi, učitelju; Učitelj između stvarnosti i nade*) i veći broj znanstvenih članaka odnose se na teorijsko proučavanje i empirijsko istraživanje učitelja, njegovih osobina (kompetencija), pedagoškoga rada i društvenog položaja. Zalagao se za konstituiranje pedeutologije, posebne grane pedagogije, čiji je predmet proučavanje učiteljevih osobnih i pedagoških osobina. Istraživao je povezanost između nestručno zastupljene nastave i kvalitete u odgoju i obrazovanju, povezanost između rada nastavnika/razrednika i kulture škole, društveni položaj prosvjete te društveni ugled učitelja. Objavio je izabranu bibliografiju o učitelju.

Dao je prinos proučavanju uzroka učenikova neuspjeha, ranog napuštanja srednje škole, mogućnostima sprječavanja neuspjeha i poticanju profesionalnog razvoja te pokazao kako su uvjeti života učenika koji ponavljaju razred nepovoljni s obzirom na obrazovnu razinu roditelja. Značajna je knjiga *Zatvorena vrata budućnosti: rano napuštanje srednjoškolskoga obrazovanja* jer su empirijskim istraživanjem utvrđena četiri dominantna uzroka: nemotiviranost učenika, pretežak nastavni program, negativne ocjene i neopravdani izostanci. Utvrđeno je da su uzroci ranog napuštanja škole povezani sa socioekonomskim uvjetima u obitelji. Isto tako, utvrdio je kako primjena programirane nastave, kao posebnog nastavnog sustava, omogućuje značajnije napredovanje učenika koji postižu dobar, dovoljan i nedovoljan opći uspjeh u nastavi materinskog jezika i koji su u skupini ispodprosječnih čitača jer im je rad u programiranoj nastavi omogućio napredovanje vlastitim ritmom, što se u frontalnoj nastavi ne može ostvariti.

Proučavao je pojavu i razvoj standardiziranih postupaka ispitivanja znanja, posebice obilježja testa znanja / niza zadataka objektivnog tipa. Utvrdio je statistički značajne razlike između rezultata na inicijalnom i finalnom ispitivanju, što govori o djelovanju čimbenika zaboravljanja za vrijeme ljetnog odmora učenika kao i to da su statistički značajne razlike u primjeni dva tipa zadataka, a to su: tip uspoređiva-

nja i tip sređivanja, dakle u tipovima zadataka koji se temelje na višim mentalnim procesima. Relevantni rezultati istraživanja pokazali su povezanost između suradnje i učenikova uspjeha jer bolji opći uspjeh postižu učenici čiji roditelji redovitije prisustvuju roditeljskim sastancima.

Knjigom *Odgajem do profesionalne zrelosti*, na temelju empirijskog istraživanja, pomiče granice pedagoških spoznaja o profesionalnom razvoju učenika; profesionalni razvoj učenika bitno ovisi o odgoju, kontinuiranom radu, a ne o jednokratnoj pomoći pri odabiru škole/zanimanja.

Prinos proučavanju kurikula i kurikulnih promjena Strugar pokazuje objavljivanjem sveučilišnog udžbenika *Didaktika i kurikulum* (suautori su Dubravka Miljković i Mijo Cindrić). Objašnjene su sastavnice kurikulnog plana, pojam kompetencije i ishodi učenja, obrazovni standardi te odnos između obrazovne politike i kurikula. Na temelju vlastitih istraživanja i spoznaja kritički je pisao o obrazovnoj politici i upozoravao da se promjene sustava ne smiju provoditi mimo znanstvenih spoznaja koje pruža teorija kurikula. Rezultate istraživanja prikazao je u knjizi *Znanje, obrazovni standardi, kurikulum. Teorijsko-kritički pristup obrazovnoj politici u Hrvatskoj*.

Prinos proučavanju povijesti školstva i pedagogije ogleđa se u četiri znanstvene knjige i dvadesetak članaka u zbornicima radova i pedagoškim časopisima. Na nacionalnoj razini proučavanju povijesti školstva posebno su pridonijele knjige: *Doprinos pedagogiji i školskoj praksi: sto četrdeset godina časopisa Napredak 1859.–1999.*, *Pedagoški rad / Napredak: bibliografija 1976.–2010.: temelj znanstvenoistraživačkog rada i prinos proučavanju povijesti pedagoške periodike u Hrvatskoj, Napredak 1910.–1945.: Bibliografija i Akademijin Zavod u Bjelovaru 2005.–2015.: prilozi za povijest* (suautor Slobodan Kaštela). Objavljivao je članke o pojedinim znamenitim osobama, primjerice o Antunu Cuvaju, autoru opsežnih knjiga o hrvatskoj povijesti školstva, o djelovanju pedagoških časopisa u Hrvatskoj u 20. st. te posebno o povijesti školstva u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (monografija *Bjelovarsko-bilogorska županija*) i o povijesti pojedinih škola.

Prinos školskoj pedagogiji daje u knjizi *Tebi, učitelju* (2016.) (suautor Valentin Puževski) i u desetak članaka objavljenih u zbornicima radova i pedagoškim časopisima. Zagovara školu mišljenja, školu kao mjesto promjena koja stvara svoju posebnost ili prepoznatljivost, piše o povezanosti kulture, odgoja i škole, školi kao imanentno odgojnoj ustanovi i školi kao mjestu kulture i zajedničkog života. Upozorava na neke negativne pojave, odnosno antikulturu (droga, nasilje u školama, elektronički i pisani mediji) koja snažno ugrožava pravo lice kulture škole. Među zajedničke kulturne vrijednosti globalnog svijeta ubraja kulturu mira, kulturu jezika, kulturu ljudskih prava i građanske odgovornosti, demokratsko građanstvo, kulturu razumijevanja, tolerancije i suradnje. Temeljni je stav da treba stvarati bolju školu, a škola budućnosti omogućuje učenje u ozračju nade. To nije samo odgojna, humana,

socijalna zajednica, nego su njezina ključna obilježja: „učenje utemeljeno na mozgu“, stvaralački rad, dobri međuljudski odnosi, „škola koja uči“ kao i vlastita usmjerenost prema budućnosti.

Prinos proučavanju reforme školstva i konstituiranju reformologije ogleda se u znanstvenom bavljenju izradom dokumenata (konceptije, strategije) na temelju kojih se promjene mogu provoditi. Spoznaje o metodologiji pripremanja strateških reformskih dokumenata prikazao je kao suautor i urednik dviju knjiga: *Konceptija promjena odgojno-obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj i Strateški ciljevi i program razvoja odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj*, dok je sažetak spoznaja o tom znanstvenom predmetu u knjizi *Promjene odgojno-obrazovnog sustava: Izabrana bibliografija*. Piše o hrvatskom školskom sustavu kao sastavnici europskog obrazovnog prostora, analizira europske obrazovne ciljevi i sagledava hrvatsko školstvo u sastavu Europe obrazovnih različitosti, ali s vizijom zajedničke budućnosti. Razrađivao je ideju europeizacije hrvatskoga školstva. Proučavao je pojedine dijelove sustava odgoja i obrazovanja kao što je primjerice, obrazovanje odraslih u kontekstu promjena odgojno-obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj.

Spomenimo na kraju ovog sažetog prikaza kako je Vladimir Strugar dao važan prinos popularizaciji znanosti u Gradu Bjelovaru i Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, o čemu svjedoče sljedeće aktivnosti: a) osnivanje i vođenje različitih aktivnosti udruge prosvjetnih djelatnika (Ogranak Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora, utemeljenje i uređivanje časopisa *Bjelovarski učitelj* i Biblioteke *Stvaralaštvo učitelja*, osnivanje Županijskog centra za cjeloživotno učenje u Bjelovaru); b) utemeljitelj i voditelj sveučilišnog izvanrednog studija u Bjelovaru (studij *Ekonomika poduzetništva* i *Dopunski učiteljski studij*); c) utemeljitelj i upravitelj Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad HAZU u Bjelovaru (časopis *Radovi Zavoda u Bjelovaru*, edicija *Posebna izdanja Zavoda u Bjelovaru*); d) inicijator osnivanja zbornika i časopisa (*Bjelovarski zbornik, Klasje*, županijski mjesečnik za osnovnoškolsko stvaralaštvo, poduku i zabavu); e) sudjelovanje u osnivanju i radu obrazovno-kulturnih manifestacija i pedagoških skupova (*Lovrakovi dani kulture* u Velikom Grđevcu i *Državna nagrada najboljem romanu za mladež, Dani hrvatskog pučkog teatra* u Hercegovcu, obnova rada *Bjelovarskog kazališta*, sudionik na *Križevačkim pedagoškim danima*), obnašao je različite funkcije i bio član nekoliko društava i povjerenstava (*Družba Braća hrvatskog zmaja* i pročelnik Zmajskog stola Bjelovarsko-bilogorske županije, predsjednik Ogranka Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora Bjelovar, član Upravnog odbora Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora Zagreb, Hrvatskoga pedagogijskog društva, uredništva *Napretka*, časopisa za pedagogijsku teoriju i praksu Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora Zagreb i saborskog Odbora za dodjelu državne Nagrade *Ivan Filipović*).